

Beskrivelse af fodermidler til får og lam

Af Ivar Kristoffersen, landskonsulent, Skjern

Artiklen har været bragt i "De Fynske Fåreavlere" nr. 5 nov. 2001

På dansk foreligger ikke en beskrivelse, der er rettet mod får og lam, langt de fleste fodermidler er beskrevet i relation til kvæg, hvorfor det er relevant at anvende dette som grundlag. Beskrivelserne bygger desuden på forsøg med lam udført herhjemme.

Fårene betragtes i daglig tale som et nøjsomt dyr – et postulat, som kun er korrekt inden for visse grænser. Med stigende besætningsstørrelser og et ændret produktionsmønster – produktion af slagtelam med betegnelse tidlig, forårs-, sommer-/græs- eller efterårslam - samt økologi ændres valget af fodermidler og især til slagtelam, der helt eller delvis gøres færdig på stald.

I det følgende deles fodermidlerne derfor i følgende grupper:

- [Proteinfodermidler](#) (tilskudsfoder)
- [Kornsorter og ærter](#)
- [Biprodukter](#)
- [Rodfrugter](#) incl. affald
- [Kunstdørret foder](#) (græs-, lucernepiller og grønthø)
- [Hø](#)
- [Halm](#)
- [Ensilage](#) af kløvergræs og græs
- [Helsæd](#)

I tabel 1 er der foretaget en sammenligning mellem kvæg og får. Jeg er fuldstændig klar over, at man skal passe på med at sammenligne på tværs. Da vi undertiden bevæger os på grænser med hensyn til næringsstoffer, har jeg fundet det relevant at angive gældende minimums- og maximumsgrænser for næringsstoffer, som de er for kvæg – højtydende og højdrægtig malkeko. Derudover er behovet for foderenheder (f.e.) omregnet til pr. 100 kg legemsvægt. Ud fra denne omregning må det konstateres, at et får med 2 lam har et højere behov pr. 100 kg legemsvægt end malkekoen. Man bør især være opmærksom på indholdet af sukker+stivelse. En ensidig fodring med korn eller melasse vil betyde, at de gældende grænser vil blive overskredet og medføre, at vommen slås i stykker (vomacidose eller sur vom). Tag en kopi af tabel 1, inden man nærlæser den nedenstående tekst, således at man hele tiden har de angivne grænser ved siden af.

Tabel 1. Krav til foderenheder og næringsstoffer for kvæg og får

	Malkende/diegivende		Højdrægtige – s. 3 uger					
	Kvæg		Får		Kvæg		Får	
Legemsvægt, kg	625		75		625		75	
Antal. lam			1	2			1	2
Foderenheder:								
Pr. dag	19.0		2.0	2.4	9.0	1.6	1.8	
Pr. 100 kg legemsvægt	3.04		2.67	3.20	1.44	2.13	2.40	
Næringsstoffer:	Min.	Max.			Min.	Max.		
Gram pr. foderenhed								
AAT	90				84			
PBV	0	50			-40	50		
Fedtsyrer	20	50			20	50		
Sukker+stivelse		360				470		
Fordøjelig callevægt	260				260			

I Tabel 2-1 og Tabel 2-2 er angivet de mest gængse fodermidler til får og lam. Der er ikke medtaget afgræsning. I tabellen bruges en del fagudtryk:

- **Tørstof**

Indholdet af tørstof i afgrøden. For tilskudsfodermidler, korn og tørret foder er tørstofprocenten over 80%. For ensilage afhænger tørstofprocenten af fortørningsgraden.

- **Ts/f.e.**

Tørstof pr. foderenhed. Foderværdien af et fodermiddel udtrykkes primært ved udtrykket kg tørstof pr. foderenhed svarende til foderets energiindhold.

- **Protein**

Fordøjeligt råprotein, der fortæller, hvor meget af det totale protein dyret kan udnytte til produktion m.m.

- **AAT**

Aminosyrer **A**bsorberet i **T**yndtarmen. Et bedre udtryk for proteinets værdi

(indhold af aminosyrer) til produktion af mælk, kød og uld m.m.

Anvendes i dag ved foderplanlægningen hos malkekøer. Kan være aktuelt hos malkefår.

- **Beskyttet**

Proteinet er beskyttet ved varmebehandling f.eks. i græspiller, hvorved mindre proteinnedbrydes i vommen, men går direkte ned i tyndtarmen.

- **PBV**

Protein **B**alance i **V**ommen. Der skal være en vis mængde protein til rådighed i vommen, for at vombakterierne kan fungere optimalt. Fodres

f.eks. et diegivende får kun med hør og korn, vil der være for lidt protein til rådighed i vommen, og derved vil mælkeydelsen blive for lav.

- **Sukker**

Foderets indhold af sukker – jvf. f.eks. roer og melasse.

- **Stivelse**

Foderets indhold af stivelse – jvf. f.eks. korn og kartofler.

- **Cellevægge**

Fordøjelige cellevægge – jvf. f.eks. roepiller, græspiller og halm.

Proteinfodermidler

Proteinfodermidler er som navnet siger fodermidler, der har et højt proteinindhold. Her omtales kun "rene" varer. Ud over de nævnte kan der selvfølgelig anvendes indkøbte tilskudsfoderblandinger. Fiskemel er forbudt indtil videre, men for god ordens skyld er der foretaget en omtale.

Soyaskrå

Biprodukt fra olieudvinding fra sojabønnen, der er en bælgplante. Soyaskrå har et meget højt indhold af råprotein. Soyaskrå har en god smagelighed og ædes særdeles gerne.

I lighed med rødkløver har sojabønnen et indhold af østrogener, der kan være årsag til skedefremkrængning hos højdrægtige får. Normalt vil dette ikke have nogen betydning, men mængder over 400 gram bør ikke tildeles højdrægtige.

Da soyaskrå er prisdannende for øvrige tilskudsfodermidler – f.eks. bomuldsfrøkager og solsikkekager – vil soyaskrå være billigere end indkøbte blandinger. Til både får og lam kan soyaskrå stå alene sammen med korn/roepiller.

Mængden af GMO-soya (GMO = genmodificeret) er stigende, hvilket betyder, at økologer får mere og mere svært ved at få fat i GMO-fri soja.

Raps

Ved ordet raps tænkes primært kun på kager eller skrår. Rapsfrø vil meget sjældent være aktuelt i ren bestand til får, men kan indgå i færdige blandinger.

Dansk avlet raps er såkaldte dobbeltlave (OO) typer, og det vil sige, at indholdet af den skadelige erucasyre er uden betydning.

Til får og lam må kun anvendes dobbeltlavt raps. Nedbrydningsgraden af

proteinet i raps er forholdsvis høj, men er forbedret en del i varmebehandlet raps. Varmebehandlet raps kan være aktuel i forbindelse med ilæmning, til højdrægtige får og til højtydende malkefår. Produkter af dobbeltlave rapssorter er velsmagende og ædes gerne. Raps bør ikke anvendes sammen med kålroer.

For får og lam skulle der ikke være nogen begrænsninger for anvendelse af dobbeltlave raps. Til helt små lam bør soyaskrå dog foretrækkes.

Fiskemel

Fiskemel er et fortrinligt fodermiddel, men dyrt. Fiskemel har et højt indhold af protein, og proteinet har en høj biologisk værdi. Indholdet af calcium, fosfor og selen er højt, også et højt indhold af B-vitamin. Produkter af god kvalitet ædes gerne efter tilvænning.

Men! fiskemel er ikke mere tilladt at bruge som fodermiddel til drøvtyggere m.m.

Kornsorter og ærter

Korn og ærter opfodres i hel tilstand og er lagerfast ved 86% tørstof. I kornsorter er vitaminindholdet generelt lavt, men har et forholdsvis højt indhold af E-vitamin, der dog kan reduceres væsentligt under ugunstige høst- og opbevaringsforhold. Bemærk, at ved opbevaring i gastæt silo er E-vitaminindholdet reduceret til næsten ingenting.

Kornsorterne har et lavt indhold af calcium og et højt indhold af fosfor. Ved overgang fra græs til staldfodring skal dyrene have 3-4 uger for at tilvænne sig til store mængder af korn. Generelt bliver byg og især hvedestivelse forgæret hurtigere af vommens mikroorganismer end majs, mens havre er endnu hurtigere forgærlig.

Byg

Proteinindholdet er højere i vinterbyg end i vårbyg. Byg har et højt indhold af stivelse og et middelhøjt indhold af træstof.

Bygstivelse har høj nedbrydningshastighed. Byg er velsmagende, og byg kan anvendes som eneste kornsort til såvel får som lam.

Hvede

Vinter- og vårhvedeplanten hører til de nøgenkernede arter. Hveden har et meget højt indhold af stivelse og et meget lavt indhold af træstof – jvf. nøgenkernet.

Hveden har et energiindhold, der svarer til 8 foderenheder mere pr. 100 kg end byg, hvilket primært skyldes det lavere indhold af træstof.

Hvede ædes gerne – dog er ædelysten bedst, hvis den opfodres i blandinger med byg eller andre kornsorter. Hvede af ny høst har tilbøjelighed til at give fordøjelsesforstyrrelser. Hvede bør ikke andrage mere end 50% af kornmængden.

Havre

Af kornsorterne har havren det laveste indhold af stivelse og det højeste indhold af træstof. Havre har et relativt højt indhold af fedtsyrer, hvilket har en gavnlig indflydelse på fordøjelsen.

Af kornsorterne har havre det laveste energiindhold. Havre er velsmagende, og kan alene anvendes til moderfår, ikke til slagtelam. Til slagtelam bør max. anvendes 25-35% havre af kornmængden – ellers vil tilvæksten gå for meget ned.

Rug

tilhører de nøgenkernede arter. Stivelsesindholdet er meget højt, og indholdet af træstof er lavt.

Rug ædes ikke gerne i ren bestand. Rug virker svagt afførende. Ved ugunstige bjergningsforhold kan rug være angrebet af melldrøjersvampen – udvikling af et toxin, der er meget giftigt. Til får bør max. anvendes 25% af kornmængden fra rug af bedste kvalitet. Et enkelt forsøg med lam konkluderer, at der ikke skal anvendes rug til lam – så vær meget forsigtig med at anvende rug til lam.

Triticale

Triticale er benævnelsen på krydsning af hvede og rug. Krydsningsgraden er meget forskellig. Triticale har et højt indhold af stivelse og et lavt træstofindhold. I lighed med rug kan angreb af melldrøjersvampen være et problem under ugunstige vejrforhold. Ædelysten til triticale er bedre end til rug.

For får og lam findes ingen angivelser, men umiddelbart er 50% triticale for højt.

Ært

Frø fra bælgplanten ært. Ærter har et højt indhold af stivelse, men også et forholdsvis højt indhold af råprotein. Proteinet har et lavt indhold af aminosyren methionin, hvilket har betydning for proteinkvaliteten.

Ærter ædes gerne. Anvendelse af store mængde ærter kan dog give en klistret gødningskonsistens. Til højdrægtige får kan ærter stå alene, idet mængden er begrænset. Til diegivende får bør mængden af korn + ærter deles i forholdet 50-50. Til lam bør ærteandelen max. udgøre 25% af korn+ærter af hensyn til gødningskonsistensen.

Med sit høje proteinindhold er ærter et godt alternativ i økologiske besætninger.

Biprodukter

omfatter mange forskellige foderemner.

Hvedeklid

Hvedeklid består af de yderste lag af hvedekernen. En del hvedeklid importeres bl.a. fra Sydamerika. Hvedeklid har et højt indhold af fosfor og magnesium og er et godt foder, men som regel for dyrt i forhold til byg og hvede.

Hvedeklid ædes gerne, men ædelysten er dog påvirket af findelingsgraden. Til lav- og midtdrægtige får kan hvedeklid stå alene, men ikke til højdrægtige, hvilket skyldes energikoncentrationen. Til lam kan der nemt anvendes 25% af kornmængden. Hvedeklid har et højt indhold af cellevægsstoffer. Fodring med hvedeklid har en god indflydelse på fordøjeligheden.

Hvedeklid kan have interesse for økologer, da det ofte forefindes i store mængder som økologisk.

Sojaskaller

Sojaskaller er et biprodukt fra fremstilling af afskallede sojabønner. Skallerne anvendes som råvare i brødfremstilling og som foder. Sojaskaller består primært af letfordøjelige cellevægge, og fodringsmæssigt er de som en mellemting mellem roepiller og grøntpiller.

Produktet er forholdsvis nyt i Danmark. Der er udført et enkelt feltforsøg med fedekalve, der viser, at tilvæksten var lavere end med korn. I et amerikansk forsøg blev sojaskaller sammenlignet med majs. Her kunne sojaskaller heller ikke klare sig. Umiddelbart skulle sojaskaller kunne anvendes til får. I lighed med soyaskrå indeholder sojaskaller østrogener, der som tidligere nævnt kan give skedekrængning hos højdrægtige dyr.

Forsøg med fedekalve viser, at tilvæksten er mindre end med byg. Derfor anbefales sojaskaller ikke til lam.

Citruskvas

Biprodukt, der fremkommer ved fremstilling af bl.a. juice på grundlag af citrusfrugter. Citruskvas består af skræller (60-65%), frugtkød (30-35%) og kerner (0-10%). Citruskvas kan variere en del i sammensætning. Cellevægsstofferne er lettilgængelige og fordøjes hurtigere end cellevægsstoffer i græs og helsædafgrøder.

Citruskvas har en speciel lugt og en syrlig smag, men kan være meget forskellig fra leverance til leverance. Ædes dog gerne efter tilvæning. Til lav- og midtdrægtige får vil citruskvas kunne stå alene. Til højdrægtige vil jeg foreslå, at der ikke anvendes mere end max. 50%. Til fedekalve nævnes, at 25-40% af kornet kan erstattes med citruskvas. Umiddelbart må grænsen være den samme for slagtelam.

Roepiller

Ordet roepiller dækker bredt over:

- Pulpetter

Umelasseret = max. 10% sukker

- Kosetter

Melasseret = ca. 30% sukker

- Roepiller

Umelasseret/melasseret

Efterspørgslen efter roepiller kan ikke dækkes af den danske produktion, så der importeres store mængder fra f.eks. Kina, Tyskland og Ægypten. Der er stor variation af de importerede roepiller – bl.a. varierer sandindholdet ret meget.

Roepiller har et højt indhold af calcium, men et lavt indhold af fosfor. I modsætning til kornsorterne har roepiller et lavt indhold af stivelse, men derimod et højt indhold af cellevægsstoffer. Nedbrydningsgraden af proteinet er lavere end for kornsorterne.

Forsøg og observationer viser, at roepiller er et fortrinligt foder til får og lam. Til såvel får som lam kan roepiller stå alene. Især ved produktion af tidlig slagtelam – fodring på stald. Det er som regel prisen, der bevirker, at roepiller ikke benyttes så meget, som de reelt fortjener.

Roepillerne og især melasseret er hårde, hvorfor det kan være nødvendigt at sætte dem i støb eller få dem sønderdelt inden udfodringen.

Roemelasse

Biprodukt ved fremstilling af sukker på grundlag af sukkerroer. Forbruget af melasse dækkes primært ved import.

Melasse er velmagende og anvendes som appetitvækker i foderblandingerne. Melasse anvendes sjældent i fårebesætninger.

Rørmelasse

Biprodukt ved fremstilling af rørsukker. I forhold til roemelasse er

proteinindholdet væsentlig lavere, men med et højere askeindhold, der primært er kalium, men også calcium.

Anvendelse: se roemelasse.

Rodfrugter incl. affald

er generelt fattige på mineraler og vitaminer.

Roer

Roer har et højt indhold af lettilgængelige næringsstoffer og en lav strukturværdi. Roer er et velmagende fodermiddel. Roerne skal være rene – de må ikke være frosne, mugne, halvrådne, ellers kan de give anledning til fordøjelsesforstyrrelser.

Fodring med roer giver normalt et fugtigere leje. Fårene bør max. tildeles 2-3 kg i alt pr. dag, mens roer normalt ikke bør anvendes til lam. Erfaringsmæssigt viser det sig, at hvis man har problemer med drægtighedssyge, er det godt at anvende roer – jvf. den lettilgængelige energi.

Roeaffald

Biprodukt, som fremkommer ved sukkerudvinding på grundlag af sukkerroer. I forhold til roer har roeaffald et højt indhold af fordøjelige cellevægge, der har en gunstig indflydelse på fordøjelsen. Roeaffald ædes særdeles gerne. Såfremt man har roeaffald til rådighed, bør mængden begrænses til 2-3 kg til får, medens lam kun skal have det som en appetitvækker.

Roeaffald skal aftages i mængde på 30 tons.

Kålroer

I forhold til sukkerroer har kålroer et mindre indhold af sukker, men et højere indhold af råprotein og cellevægsstoffer. De gulkødede kålroer har et højt indhold af caroten (forstadium til A-vitamin). Kålroerne ædes gerne. Med hensyn til fordøjelsesproblemer er det de samme som under sukkerroer.

I økologiske besætninger kan kålroer have en vis interesse – forsyningen med A-vitamin.

Kartofler

Kan man få fat i spildkartofler (rene), er de et udmærket foder til får. Kartofler har et lavt indhold af mineraler og vitaminer. Rå kartofler kan give vomforstyrrelser, men holdes mængden på 1-2 kg til fårene, skulle

der ikke være problemer.

Der bør ikke anvendes kartofler til lam.

Kartoffelpulp

Biprodukt ved produktionen af kartoffelstivelse. Kartoffelpulp består primært af reststivelse og kartoffelcellevægge. Indholdet af fosfor og magnesium er meget lavt. Cellevægsstofferne i kartoffelpulp er meget letfordøjelige og har ikke samme virkning i vommen som cellevægsstoffer fra grovfoder. Kartoffelpulp ædes normalt gerne efter tilvænning. I fårebesætninger har kartoffelpulp kun sin berettigelse, såfremt der også er et kvæghold på ejendommen eller i de meget store fårebesætninger. Der er ingen negative virkninger ved fodring af får – 2-3 kg.

Gulerødder

Gulerødder har et lavt tørstofindhold og er en god carotenkilde (A-vitamin). Dette vil betyde, at økologiske besætninger kan have en vis interesse i få fat på gulerødder.

Gulerødder er velsmagende og ædes derfor gerne. Der er ingen begrænsninger ved udfodring til får, men med henvisning til det lave tørstofindhold er det et meget fyldende foder, hvorfor mængden bør begrænses til 2-3 kg, svarende til 0.2-0.3 foderenhed. Da større caroten betyder gulfarvning af fedtet, er vurderingen, at gulerødder ikke bør anvendes til slagtelam den sidste måned før slagtning.

Kunstdørret foder (græs-, lucernepiller og grønthø)

Grønpiller

Der er aftale om 3 kvaliteter, der bygger på fordøjeligheden af det organiske stof i varen. Omregnet svarer dette til for:

- Ekstra

Græs ca. 1.20 kg tørstof pr. f.e.

Lucerne ca. 1.30 kg tørstof pr. f.e.

- Plus

Græs ca. 1.35 kg tørstof pr. f.e.

- Standard

Græs ca. 1.60 kg tørstof pr. f.e.

Lucerne ca. 1.70 kg tørstof pr. f.e.

Kunstdørret græs/lucerne har et ret højt indhold af protein. Tørringen bevirker, at proteinet bliver beskyttet, og det betyder, at indholdet af AAT

er højere end i den tilsvarende grønne afgrøde. Den friske afgrøde har et højt indhold af caroten og et betydeligt indhold af E-vitamin. Indholdet falder dog med afgrødens alder. Vitaminindholdet reduceres især med længden af for tørringsperioden på marken, mens reduktionen ved selve tørringsprocessen normalt er forholdsvis begrænset.

Hos malkekøer er udført forsøg, der viser, at for varen "Ekstra" kan der næsten regnes med, at 1 kg græspiller kan erstatte et kg korn. Noget tilsvarende må vurderes også at gøre sig gældende for højtydende malkefår.

Ædelysten til grønpiller er generel god. Ædelysten kan dog reduceres betydeligt, hvis produkterne er meget hårde, men også, hvis varen er meget smuldret. Kunsttørret græs/kløvergræs forefindes i 3 typer – piller, cobs henholdsvis briketter. Pilleformen (diameter på ca. 8 mm) er at foretrække til fårene. Til lav- og midtdrægtige får kan græspiller anvendes alene sammen med halm. Græspiller vil normalt være dyrere end korn+sojaskrå, men en ensidig foderplan med halm vil vinde ved, at der indgår 0.3-0.5 kg græspiller. Højdrægtige får bør udover græspiller tildeles korn + sojaskrå/rapskager. Diegivende får og malkefår kan ikke producere mælk nok alene på halm og græspiller. Til fårene anvendes PLUS-kvalitet – dog EKSTRA-kvalitet til højtydende malkefår.

Anvendelse af græspiller til lam kan forsvares, men ikke alene, da tilvæksten vil blive for lille, og tilsvarende vil der være en risiko for gulfarvning af talgen. Til slagtelam bør kun anvendes EKSTRA-kvalitet.

For økologiske besætninger har græspiller stor aktualitet.

Lucernepiller

Afviselser fra græspiller: Lucernepiller har et meget højt indhold af calcium.

Kunsttørret hø

Kunsttørret hø er et forholdsvis nyt produkt. Varen leveres i storballer (400-500 kg) og rimelig hårdt presset. Strukturværdien er højere end i pillerne, men der er en tendens til mere smuld i kunsttørret hø end i piller. Fodringsmæssigt skulle der ikke være den store forskel i forhold til græspiller – se under græspiller.

Hø

Et gammelt ordvalg siger, at kan man fodre sine får med hø efter ædelyst, har man ingen problemer. Ulempen ved hø er, at bjergningen er meget afhængig af vejret i juni måned. Det samlede tab under høberedningen udgør typisk 5-15% af afgrødens tørstof. Ved ugunstige vejrhold udvaskes tit letfordøjelige næringsstoffer bl.a. sukker.

Soltørret hør har et vist indhold af D-vitamin.

Hør af god kvalitet ædes særdeles gerne. Specielt dyr med nedsat ædelyst foretrækker hør frem for andre fodermidler. Der kan anvendes op til 1.5 kg alt efter race. De kan æde mere, men til højdrægtige og diegivende får vil det fylde for meget i vommen, hvorved der ikke kan optages energi nok. Til lam bør ikke tildeles mere end 300-400 gram – dels af hensyn til foderets fylde, dels risikoen for gulfarvning.

Der er reelt ingen forskel på hør af kløvergræs og græs ud over, at ædelysten til kløverhør vil være bedre. Der bør ikke bjerges hør af rødkløver, såfremt kløver udgør over 50% af afgrøden.

Halm

Halm anvendes dels som foder, men også som strøelse i fåreholdet. Halm kan stamme fra kornsorterne, ærter og frøgræs. Foderværdien er meget svingende – der er større variation inden for sorter af byg end variationen mellem byg og hvede.

Får har en god evne til at sortere i halmen. Skotske forsøg og enkelte analyser fra Danmark viser, at der er stor forskel i foderværdien af blade og stængler. Det må derfor erkendes, at de angivne tabelværdier ikke svarer til virkeligheden, men at fårene udnytter halmen bedre end de angivne værdier. Dette gør de dog kun, såfremt der tildeles rigeligt med halm.

Halm er rig på calcium – især ærtehalm, men fattig på de øvrige mineraler og vitaminer. Halm af bælgplanter (ærter og hvidkløver) har et højt indhold af protein, frøgræshalm et relativt højt indhold, mens halm af kornsorterne og især hvede har et lavt proteinindhold. Halm uanset type er at betragte som et strukturfoder, men en vigtig del af fodringen.

Ædelysten er som følgende:

- * Byg og havre er de blødeste af kornsorterne, og ædelysten er bedst her. Ædelysten til halm af vårbyg er bedre end til halm af vinterbyg.
- * Hvedehalm er oftest stiv og kradsende, og ædelysten er derfor mindre end til byg og havre.
- * Rughalm er af ret grov beskaffenhed. Ædelysten til er derfor ret dårlig.
- * Ren ærtehalm af god kvalitet ædes normalt gerne.
- * Ædelysten til godt, velbjærget frøgræshalm er på højde med eller lidt over vårsædhalm, men varierer betydeligt. Ædelysten falder, jo grovere halmen er, og dermed halmens foderværdi.

Halm til får har en ekstra funktion – nemlig opslugning af urinen. Prioriteret rækkefølge af kornsorterne: Byg, hvede, havre/rug. Derimod har halm af bælplanter og frøgræs ingen sugeevne af betydning.

Ensilage af kløvergræs og græs

Gennem de senere år er interessen for ensilage steget i takt med udbredelsen af wrapning. At denne form for ensilering er relativ dyr, er en anden sag. Angående ensilage skal anføres, at:

- * en wrapballe skal anvendes i løbet af max. 10 dage
- * i en ensilagestak skal der hver dag anvendes 10 cm i længden for at undgå varmedannelse

I tabellen er angivet forskellige kvaliteter af ensilage. Inddelingen beror på oplysninger i forbindelse med indsendelse af prøver til Steins Laboratorium – samt analyseresultatet.

Kvaliteten af ensilage beror på bl.a.:

- * Kløverandelen
- * Slættidspunktet
Ofte er første slæt taget for sent. Første slæt bør tages sidst i maj eller en af de første dage i juni for at få en ordentlig kvalitet
- * Graden af fortørring
har ikke den store betydning for selve kvaliteten, men derimod for kg-mængden af ensilage. En tørstofprocent i ensilagen på 30-35% er passende. Der er ingen grund til at gå længere op. Holdbarheden af en ensilage med 30-35% tørstof er bedre end en med 50% tørstof.

Øvrige kommentarer angående ensilage:

- * -Et rimelig højt indhold af caroten (A-vitamin) og E-vitamin i en god ensilage.
- * Ædelysten til kløvergræs er bedre end til rent græs.
- * Ensilagen skal være finsnittet.
- * Ved wrapensilering skal der anvendes mindst 8 lag plast.
- * Wrapballe bør anbringes på sandbund eller på euro-paller for at minimere musenes hærgen.
- * I drægtighedstiden (lav- og midtdrægtige) kan fårene klare sig alene med ensilage og halm.

- * Højdrægtige får skal have supplerende tilskud af korn/roepiller + proteintilskudsfoder.
- * Mængden af ensilage bør reduceres noget – især hvis det er vådt – i de sidste 2-3 uger før læmning. Husk at øge mængden af andet foder tilsvarende.
- * Normalt bør lam ikke tildeles ensilage, men evt. som appetitvækker i meget små mængder.
- * Såfremt økologiske besætninger ønsker at anvende kløvergræs-/græsensilage til lam, skal kvaliteten være i top – ellers bliver tilvæksten for lille. Vær opmærksom på gulfarvning af talgen.

Helsæd

Under helsæd omtales også ensilage af grønkorn.

- * **Byghelsæd** bør tages direkte på roden eller umiddelbart efter skårlægning. Der er ingen grund til ekstra fortørring.
- * For **helsæd af byg+ært** og ært kræves fortørring, men der må ikke vendes i afgrøden, hvilket vil betyde et stort bladtab.
- * Afgrøden skal finsnittes.
- * Ved wrapning skal der anvendes 8-10 lag plast.
- * Wrapballerne bør anbringes på sandbund eller på euro-paller.
- * Anvendelse af helsæd til får og lam – se under kløvergræs-/græsensilage.

Grønbyg

Grønbyg bør høstes senest ved begyndende skridning, da der sker et betydelig fald i foderværdien de første par uger derefter. Afgrøden skal fortørres til 30-35% tørstof for at undgå tab i form af saftafløb. Ved begyndende skridning er indholdet af caroten på et rimelig højt niveau. Ædelysten er god.

Ved ensilering som grønbyg fås en ny afgræsningsmark ca. 1 måned før end ved helsæd.

Grønrug

Grønrug er helsædsafgrøde af vinterrug. Af hensyn til foderværdien bør rug høstes inden (0-4 dage) begyndende skridning, der normalt indtræder 21.-25. maj – enkelte år allerede omkring 18. maj. Den friske afgrøde har et tørstofindhold på 15-20%. Ved fortørring i 1 døgn under

gunstige vejrforhold efter skårlægning og stængelbrydning kan tørstofindholdet hæves til 25-30%, og ensilering kan ske uden større risiko for saftafløb. Caroten og ædelyst som under grønbyg.